

It is also worth focusing on the concept of the world as a special linguistic and cultural-mental phenomenon in the artistic discourse of Myroslav Dochynets, in particular, in his novels “Krynychar” and “Maftey”.

The purpose of the present paper is the analysis of associative and figurative concept of the world in the artistic discourse of Myroslav Dochynets. The objectives include identifying the body of epithetic, metaphorical and comparative structures of the concept “world”, finding out their functional and stylistic load, and contactive colouring, outlining the place in the system of author's pausing.

The language of literary texts written by Myroslav Dochynets is characterised by his artistic vision. This pattern is traced in the image of the world. The analysis enables to state that the associative and figurative structure of the concept “world” in the artistic discourse of Myroslav Dochynets is syncretic. It has been singled out that author's linguistic representation is based on the inherent Ukrainian sacramental perception of the world (the world returns to its circles). The original content of many metaphors motivates the traditional artistic comprehension of associative identification, inter alia, world – joy (The world belongs to joyful), and world – grief.

The metaphorical motifs of the unity of a man and the world reveal the cognitive model man – world (the world did not accept me) special ethno-linguistic value has this segment of silence, the image of the world is presented through the prism of language-national symbols of Ukrainian culture.

The prospects of further investigations lie in the study of contextual manifestations of grammatical units in the artistic discourse of Myroslav Dochynets.

Key words: *concept, cognitive linguistics, connotation, semantics, epithet, metaphor, comparison, phraseology.*

УДК 811.112.2'373.4:821.112.2-13

Н. В. Романова

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙ МЕДІАЛЬНОЇ ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ ЕПІЧНОЇ ПОЕМИ «KUDRUN»)

У статті розглядаються особливості об'єктивації емоцій медіальної людини в німецькомовному героїчному епосі. Було виявлено, що емоції поділяються на три категорії: негативні, позитивні, невизначені, кваліфікуються за гендерною та віковою ознаками. Було встановлено, що лексичні засоби реалізації емоцій апелюють до слова, власної назви, прізвиська, словосполучення. Було з'ясовано, що найменування емоцій щастя, радості, образи, горя, задоволеності, гордості, подиву, любові, сором'язливості, гніву, душевного болю та невизначені емоції є бінарними словосполученнями, емоції жорстокості, гніву, зла – тернарними, відповідно.

Ключові слова: *емоція, варіант емоції, емоційний досвід, механізм, лексичні засоби, слово, словосполучення.*

DOI 10.34079/2226-3055-2020-13-23-200-210

Постановка проблеми. *Вербальна та невербальна реалізація емоцій людини будь-якого історичного періоду розвитку невіддільна від способу її життя. Медіальна людина,*

як відомо, орієнтувалась на дуальну реальність у тому числі об'єктивну та уявну (Романова, 2013, с. 34–40). Об'єктивна реальність охоплює феодализм, кріпосне право, колоніальну політику, міжособні війни, засилля церкви, боротьбу між папством і імперією, хрестові походи на Близький Схід, насильницьку християнізацію слов'янських племен, соціальну диференціацію населення на багатих і бідних, заснування міст, організацію зовнішньої торгівлі, слабку внутрішню та зовнішню політику тощо (Жирмунский, 1956, с. 52–53), уявна отримує міфопоетичну інтерпретацію (Таранець, 2008, с. 192–200). Зіставляючи себе з обома світами, людина «вимірює» їх через своє тіло, діяльність, простір, фізичну силу, оперуючи «міфолого-релігійним типом свідомості» (Школяренко, 2008, с. 27–28). На тлі сказаного людські емоції є результатом поєднання соціологічного, релігійного, економічного, політичного, психологічного й культурного чинників.

Дослідники лінгвістики емоцій зазначають, що опис мовної системи без урахування емоцій людини неможливий (Шаховский, 2008, с. 7), що «мовне вираження емоцій називають **емотивністю**» (Гамзюк, 2000, с. 37), яка «завжди передбачає оцінність» (Безугла та Романченко, 2013, с. 77), що вербальне вираження емоцій найбільш інформативне, невербальне, навпаки, найменш інформативне (Кузнєцова, 2012, с. 72), що мотивувальними «характеристиками номінації базових емоцій є насамперед функції частин тіла людини» (Романова, 2017, с. 158).

Мета наукової розвідки – висвітлити лексичну семантику німецькомовних найменувань емоцій медіальної людини.

До основних **завдань** пропонованого дослідження належать: окреслення парадигми емоцій та виокремлення лексичних засобів найменувань емоцій.

Актуальність студіювання зумовлена антропоцентричною спрямованістю сучасної лінгвістики на аналіз взаємозв'язку мови з мисленням, культурою етносу, що дозволяє визначити не лише особливості прямих і переносних номінацій емоцій на хронологічному та концептуальному зрізах, але й уточнити природу емоцій лінгвоспільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У західноєвропейській германістиці емоції постають більшою мірою у комунікативному – R. Fieker, M. Hielscher, віртуальному – M. Weißwenger & S. Pappert, Ch. Dürscheid & Ch. M. Siever, K. König та когнітивному – N. Fries, Schwarz-Riesel – форматах, у східноєвропейській – увагу науковців привертають аналогічні підходи тобто комунікативний – В. О. Самохіна, І. І. Серякова, В. І. Шаховский, віртуальний – І. Р. Ишмуратова, О. В. Лутовинова, когнітивний – М. В. Гамзюк, Г. О. Кожухова, М. В. Пименова, а також лінгвокогнітивний – Л. І. Белехова, М. О. Белова (Васильєва), А. О. Цапів, психолінгвістичний – А. А. Залевская, Л. А. Ковбасюк, Н. В. Романова, лінгвокультурологічний – L. Letiucha, K. Mizin, соціолінгвістичний – T. Dobrovan & S. Formanova, когнітивно-прагматичний – V. Gutorov & I. Shevchenko, лінгвопрагматичний – Л. Р. Безугла та І. О. Романченко, Т. М. Буренко, семантичний – О. В. Пойманова, Н. В. Романова, семантико-етимологічний – Н. В. Романова, В. Г. Таранець, функціонально-семантичний – В. В. Быстров, гендерний – Г. І. Приходько, аксіологічний – Г. І. Приходько & О. О. Приходченко, перекладознавчий – Л. І. Белехова, М. П. Іщенко, зіставний – Г. Ф. Драненко, О. В. Ребрій, синергетичний – Ю. Л. Главацька, О. Семенець, польовий – Н. Іванова, діахронний – Н. В. Романова та інші аспекти.

Розмаїття підходів до тлумачення вербалізації емоцій в тій чи тій мові, тому чи тому мовленні зумовлене насамперед енциклопедичністю теорій феномену, а також якісним і кількісним розвитком останнього (Романова, 2019а, с. 157). Стосовно емоцій

медіальної людини, то вони є результатом освоєння творчою особистістю навколишнього світу через метафору та метонімію (Белєхова, 2002, с. 8). У цьому контексті емоції постають як якість предметів, що виконували важливу роль в життєзабезпеченні людини. Реконструкція таких якостей у німецькомовному героїчному епосі ще не набула детального розгляду, що й зумовлює потребу їхнього дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Матеріалом нашого дослідження слугувала німецькомовна епічна поема «Kudrun» (цитовання буде йти за виданням цього епічного твору у 1867 р. за редакцією Karl Bartsch). Спостереження над емпіричним матеріалом показує, що однією з перших емоцій, яку описує медіальна людина, є емоція **горя**: *sô noch den edelen liuten geschiht ze grôzer nôt* (Bartsch, ed., 1867, 5/2, де 5 – строфа, 2 – рядок. – Н. Р.). Опис допомагає краще зрозуміти смислову структуру емоційного компонента висловлювання. Маркерами аналізованої емоції слугують полісемічний іменник *nôt*, підсилювальна частка *ze* та прикметник *grôzer*. Очевидним є позначення оцінки інтенсивності емоційного переживання втрати шляхетних людей, зокрема, короля Гере.

Емоцію горя нейтралізують через моделювання образу емоції **радості**: *nâch sînes vater tôde volgte im beide freude und michel wünne* (Bartsch, ed., 1867, 7/4). Образ створено королевою / матір'ю на основі емоційного досвіду, який «охоплює весь спектр емоцій індивіда щодо певного предмета в процесі взаємодії» (Романова, 2019, с. 10), об'єктивованого через іменники *freude*, *wünne* та компаративний ступінь прикметника *michel*. При цьому емоцію радості градуюють і водночас синтезують за інтенсивністю переживання: від радості *freude* до блаженства *michel wünne*. Отже, психічні процеси протиставляють художнім засобам.

Емоцію **радості** переживають усі гості ірландського короля під час першого свята, організованого за шотландською традицією: *In des wirtes hûse hôrt' man grôzen schal. / daz liut begunde lachen allez über al* (Bartsch, ed., 1867, 53/1–2). Словосполучення *grôzen schal* еквівалентне гучності сміху в обмеженому обжитому просторі *In hûse*, дієслово *lachen* позначає початкову стадію емоційного процесу радості *begunde*, локалізованого в межах території названого вище простору *über al*. Зіткнення двох культур зумовлює появу емоції радості психічної категорії.

Варіантом емоції радості є емоція **щастя**, яке відчуває шляхетна людина після численних поневірянь: *Dô sprach aber der grâve: «mir ist wol geschehen / nâch manigem schaden grôzen, den ich hân gesehen* (Bartsch, ed., 1867, 129/1–2) або одружившись з коханою людиною: *frô was er genuoc* (Bartsch, ed., 1867, 197/1).

Згідно з наведеними прикладами, щастя класифікуємо на два різновиди: «обумовлене» та «безумовне». «Обумовлене» щастя *wol* протистоїть сукупності обсягу збитків *manigem schaden grôzen*, зрозумілих *hân gesehen* лише мовцю *ich*, «безумовне» щастя об'єкт (носіє емоційного стану) *er* обмежує власними духовними потребами *genuoc*. Будучи безумовно щасливою, людина, на жаль, стає **пихатою** й **жорстокою**: *Swaz man ie boten sande nâch der megede guot, / die hiez her Hagene vliesen durch sîben übermuot* (Bartsch, ed., 1867, 201/1–2). Ці риси призводять до появи не лише нових критеріїв одруження – обсягу статків не нижче від королівських, а й нових відносин між можновладцями, що будуються на основі емоції **образи**: *Boten hiez er hâhen wol zweinzic oder mêt / (die'z niht gerechen mohten, den was ez herzen sêr)* (Bartsch, ed., 1867, 202/1–2).

Динаміку емоцій виявляємо через чергування інтенсивності позитивного та негативного емоційного стану: *nâch ir grôzen frôweden sie kômen in vil herzenliche swære* (Bartsch, ed., 1867, 50/4). Ці емоційні стани належать до естетичної категорії

й сягають своїм корінням символіки чисел. Зокрема інтенсивність емоції **горя** *herzenliche swæte* є результатом порушення традицій тривалості святкування весілля. Замість ухвалених ірландським двором дев'яти днів веселяться надмірно *grôzen frôweden* десять. Дев'ять символізує «порядок усередині порядку», десять кваліфікують як «досконалість; завершеність, єдність; гармонію» (Тресіддер, 2001, с. 74, с. 78). Тут емоція радості репрезентує внутрішній (психічний) світ людини, емоція горя – навколишній, відповідно. Якість переживання аналізованих емоційних станів формально симетрична: мірою є смак: *grôzen* «солодко», *vil* «гірко».

Впадає у вічі той факт, що **задоволеність** – «психічний стан людини, який характеризує рівень відповідності (або невідповідності) потреб, сподівань, прагнень та настанов особистості з наслідками її взаємодії з оточенням (природним і соціальним)» (Войтко, ред. 1982, с. 60) – тлумачать як дію, спрямовану на об'єкт (носія емоційного стану): *Sîner muoter lêre diu behâget' im wol* (Bartsch, ed., 1867, 8/1). Отже, емоційний стан постає як динамічна категорія і водночас як емоційний процес, зумовлений зовнішніми потребами третьої особи.

Синонімом задоволеності є якість виконання дії, кодифікована прислівником *gerne*: *diu fuoren mit ir gerne, wan sie den jungen künic wol erkanden* (Bartsch, ed., 1867, 9/4); *die sie dâ sâhen gerne, die begunden îlen. / bedecket man die strâze vant vil wol in vierdehalber mîle* (Bartsch, ed., 1867, 10/3–4). Якщо в першому прикладі вказують на емоцію любові *mit ir*, бажання змінити географічне місце проживання *fuoren*, враження від об'єкта (носія емоційного стану) *künic wol erkanden* та оцінку *jungen*, відповідно, то в другому – наголошують на людській рисі – цікавості *sâhen*, сукупності об'єктів (носіях емоційного стану) *die*, початковій стадії самостійного пересування *begunden îlen*, обсязі обмеженого простору *bedecket man die strâze*, протяжності *vierdehalber mîle*, відповідно. Тобто семантика *gerne* корелює з емоціогенною ситуацією. Під емоціогенною ситуацією розуміємо умовну «сукупність певних подій, які найчастіше викликають емоції у людини» (Романова, 2013, с. 23).

Емоційний вигук *ahî* вживають для вираження емоційного стану **гордості**, маніфестованого прикметниково-іменниковим словосполученням *hôhes muotes*: *ahî wie hôhes muotes der vogt von Irlande was!* (Bartsch, ed., 1867, 15/4). Звідси випливає, що емоційний стан є складним психічним явищем, що поєднує фізичні параметри – висоту *hôhes* та предметність ідеального світу *muotes*, опосередкованих оцінкою – сполучник порівняння *wie*.

У процесі соціалізації наступник ірландського короля – семирічний королевич Гаген – ставиться **прихильно** до чоловіків та **неприятно** до жінок: *im leidet' bî den frouwen und liebet' bî den mannen* (Bartsch, ed., 1867, 24/3). Така психологічна особливість детермінована придворним етикетом, звичаями та традиціями: шляхетний чоловік повинен володіти ратною наукою, шляхетна жінка повинна мати лагідне серце. Отже, йдеться про дві основні лінії емоційної поведінки – ворожість та дружелюбність. Ворожість забезпечує перехід людини до нового статусу, дає змогу приєднатись до певного прошарку населення, дружелюбність закріплює зміну статусу та формує його соціальний зміст.

Емоція **подиву** еквівалентна дії, спрямованій на об'єкт (носія емоційного стану): «*mich wundert einer mære, der ich verdagen niht enwil.*» (Bartsch, ed., 1867, 26/4). Активатором подиву *wundert* є сукупність інформації *mære*, що підлягає членуванню *einer mære*. Отриману частину інформації *der* оцінюють як недоречну для подальшого приховування *verdagen niht* та табування *enwil*. Отже, емоція подиву є механізмом вивільнення частини неактуальної інформації.

Ступінь вияву емоції подиву реалізує прикметниково-іменникове словосполучення: *dô si'z rehte ersâhen, dô nam der gâbe michel wunder* (Bartsch, ed., 1867, 307/4). При цьому об'єкт *gâbe* – носій емоційного стану – спочатку розглядають *ersâhen* небезсторонньо *rehte*, колективно *si*, потім інтенсивно реагують *nam michel wunder*. Це означає, що інтенсивність емоції подиву предметна, містить колективну оцінку та певну норму або еталон, взірць, орієнтований на закони природи.

З емоцією подиву перегукується емоція **смутку**: *«des verdriuzet sêre mîn herze und mînen lîp, / daz ich dich sihe sô selden, dar umbe so ist mir leide, / bî dînen kûenen helden in der mînen liechten ougen weiden.»* (Bartsch, ed., 1867, 27/2–4). Її не лише переживають *verdriuzet*, а й гіперболізують *sêre*. При цьому чітко усвідомлюють вплив емоційного переживання на частину організму (серце) *mîn herze* та організм загалом (тіло) *mînen lîp*. Протиставляють «частину – цілому», «внутрішнє – зовнішньому». Більш того, емоційне переживання смутку трансформується в емоційний стан **журби** *ist leide*. Варіанти емоції горя – смуток, журба – свідчать про тенденцію зближення природних та художніх емоцій людини.

Трапляється емоція **вдячності**: *sie lobeten gotes gûete* (Bartsch, ed., 1867, 81/4), зумовлена якісною характеристикою уявної надприродної істоти *gotes* «бог», а саме: добротою *gûete*. Доброту мислять як наявність їжі *spîse* в пустелі. Йдеться про дари природи: їстівне коріння *wurze* та їстівні трави *krût*. Отже, емоція вдячності має біологічне підґрунтя. Разом з тим в емоціях бачать Божу волю: *«daz wolt' diu gotes gûete. / an in ist wol erkûelet beide mîn herze und ouch mîn gemüete.»* (Bartsch, ed., 1867, 125/3–4) та людську мудрість: *daz riet von Tenen Fruote, der was beide kûene unde wîse* (Bartsch, ed., 1867, 330/4). Божа воля наближає людину до Творця *an in*, єднає її з Ним *beide*, робить більш упевненою в собі *mîn herze und ouch mîn gemüete*, людська мудрість класифікує людей за унікальністю *Fruote*, вихідним пунктом *von Tenen*, «професійною» компетентністю *riet*, єднає одне з одним *beide*, характеризує *kûene*.

Зміна веганського, сирого харчування на м'ясоїдне, оброблене вогнем (печеня) та незвичайний сорт дикого м'яса – звір, схожий на дракона – справила сильне враження на дітей, стала основою для фантастичних уявлень про емоцію **радості**, про **почуття**: *von der fremeden spîse hôhte sich ir herze und ir gemüete* (Bartsch, ed., 1867, 103/4) та про жіноче **тіло**: *sie wurden an ir lîben schæne unde lobebære* (Bartsch, ed., 1867, 105/3). Маємо не лише позитивні перетворення внутрішнього (психічного) світу дітей *hôhte sich ir herze und ir gemüete*, а й два різновиди оцінок – естетичну *schæne* з лінійкою «гарне – негарне» та утилітарну *lobebære* з лінійкою «схвально – несхвально». Отже, за емоціями визнають функцію оцінювання.

Цікаво, що емоція дитячої **любви** до навколишнього світу реалізується прикметниково-іменниковим словосполученням: *jâ wuohs er dâ mit sorgen in sînen jungen tagen* (Bartsch, ed., 1867, 84/2), юнацької – прикметниково-іменниковим, відповідно: *des kûniges gernder muot / stuont nâch hôher minne* (Bartsch, ed., 1867, 268/2–3). Розгорнута номінація *mit sorgen* вміщує семантику поєднання, тісних взаємин *mit* та сукупності тих соціальних стосунків, що виникають у процесі біо-психічного розвитку дитини *sorgen*. Поява нового значення «любов» є продуктом вторинної номінації, формування якого відбувається у межах формули «множинність – єдине» (Зуев и Широков, 1988, с. 30). Словосполучення *nâch hôher minne* охоплює семантику напряду *nâch*, вертикального розміру *hôher* та духовності *minne*, що узагальнено означає «пристрасть». Отже, формування емоції залежить від біологічного, психологічного та соціального віку людини.

Емоцію **сорому** репрезентує а) прислівник *schamelîchen*, який вживають на позначення манери самотійного пересування людей суходолом: *sie giengen schamelîchen; jâ wâren niht ze guot / ir kleider, diu sie truogen* (Bartsch, ed., 1867, 107/2–3), б) прикметник *kîusché*, що бере участь у позначенні емоційного стану: *swie kîusché sie wâren, daz muosten sie dô tragen* (Bartsch, ed., 1867, 114/3), в) дієслово *sich schamten*, що відбиває емоційний процес: *jâ schamten sie sich sêre; iedoch verendet' sich ir klagen* (Bartsch, ed., 1867, 114/4), д) іменник *scham* зі значенням інтенсивності терпцю: *Man kleit' die schœnen frouwen als ez in wol gezam. / die zît sie muosten dulden dar under michel sham* (Bartsch, ed., 1867, 157/1–2), е) словосполучення *schade unde schande* зі значенням емоційного стану: *diu rede dûhte Hagenen, siu wære im beide schade unde schande* (Bartsch, ed., 1867, 132/4).

Манеру руху *schamelîchen* пояснюють оцінкою *jâ* якості одягу дітей *niht ze guot*, виготовленого власноруч королівнами *diu strihte ir selber hant*, емоційний стан *kîusché wâren* зводять до призначення та функцій одягу *muosten sie dô tragen*, емоційний процес *sich schamten* асоціюють з оцінкою *jâ* інтенсивності *sêre* морального переживання *verendet' sich ir klagen*, протиставленого емоційному *iedoch*, інтенсивність терпцю *michel sham* є складовою частиною *dar under* морального страждання *dulden* на тлі часу *zît*, емоційний стан *schade unde schande* трактують через поєднання частин *schade* й *schande* розділеної емоції сорому, мовлення *rede* та когнітивний процес *dûhte*. Отже, результат праці і її якість є мірою емоційних, естетичних, моральних та розумових переживань людини.

Про структуру емоції сорому свідчить такий приклад: «*daz ist frou Hilde von Indîa dem lande, / der ich und mîne friunde ze dirre werlde haben lûtzel schande.*» (Bartsch, ed., 1867, 177/3–4). Ознака *lûtzel* указує на малий розмір емоції сорому *schande*, який відчуватимуть *haben* усі друзі королевича *mîne friunde ze dirre werlde* та він сам *ich*.

Відтінок емоції сорому – **сором'язливість** – умотивовують трьома основними чинниками: походженням *von Indîa dem lande*, власним іменем *Hilde*, статусом *frou* майбутньої королеви Ірландії. Отже, до поняття «сором'язливість» приходять тоді, коли відкривається, що в людини є так званий «соціальний паспорт».

Хвилювання – показник емоційного стану людини в юнацькому віці – описують як результат та процес: *Dô gesach er rîten wîp ûnde man. / dô wolde in her Hagene hin enegegene gân. / wer im grûezen tæte, daz wolde er gerne sehen* (Bartsch, ed., 1867, 151/1–3). Результат вербалізує сенсорні можливості індивідуума *gesach*, психічний процес указує на свідомо поставлену індивідуумом мету а) підійти ближче до вершників *wolde hin enegegene gân*, б) розпізнати вершників *wolde sehen*, когнітивний процес спрямований на впізнання вершників *wer im grûezen tæte*. В цьому контексті емоції спонукають людину до дії та знань.

Душевний біль або **душевні страждання** простежуємо в такому прикладі, як-от: *diu ungewonheite tet den kindern wê* (Bartsch, ed., 1867, 116/2). Діти не можуть звикнути до нового одягу, який носять палігрими *ungewonheite*. Звичайно, цей одяг за своїми фізичними й геометричними властивостями (Колосніченко та Процик, 2011, с. 20–21) суттєво відрізняється від виробів королівен. Він нівелює їхню індивідуальність (Колосніченко та Процик, 2011, с.17), що не може не викликати душевні страждання *wê tet*. Розрізняють не лише душевні, а й **фізичні страждання**: *die sie ze neste truogen. / sie lîten sêr vil manigez, des sie doch nie mêrê gewuogen* (Bartsch, ed., 1867, 122/3–4). Маркерами фізичних страждань є дієслова *truogen*, *lîten*, словосполучення *ze neste*, іменники *sêr*, *manigez*, прикметник *vil*. Біль на фізичному рівні сигналізує про певні відхилення від норми функціонування організму. Причини болю можна пояснити силою

тиску кігтів грифа на дитяче тіло. Оскільки в дитини життєвий та емоційний досвід лише формуються, вона не згадує про фізичний біль і не розповідає багато про нього *des sie doch nie mēre gewuogen*. Отже, фізичні страждання тотожні життєвому та емоційному досвіду.

Для позначення переживання емоції **страху** використовують дієслово *vorhten*: *sie vorhten wildiu merkint, dô sie die frouwen an dem stade sâhen* (Bartsch, ed., 1867, 109/4). Морепоплавці *sie* бояться не стільки корабельної аварії *daz schif begunde krachen*, скільки зустрічі з русалками *wildiu merkint*, що постають в образі жінок *frouwen*. Отже, контакт із невідомим, непізнаним об'єктом, від якого залежатиме біологічне існування людини, веде до вироблення адекватної емоційної реакції – страху. Механізмом придушення цієї емоції є **віросповідання** (християнство): *Der grâve sînen schifman zem stade niht enliez. / der ellende recke fûeren sich dô hiez / durch die gotes gûete von dem wilden sande. / do erbaldet' ir gemüete, dô er Krist sô frevenlîche nande* (Bartsch, ed., 1867, 111). Звичайно, якщо людина вірить у Бога, вона не сумніватиметься щодо надання допомоги ближньому: *Der grâve selbe zwelfte in eine barken spranc. / ê er die mære erfüere, diu wîle dûhte in lanc* (Bartsch, ed., 1867, 112/1–2).

У наведеному прикладі емоцію **сумніву** маніфестують дієслово *zwelfte* й речення *diu wîle dûhte in lanc* «він довго думав», силу віри показано в реченні *ê er die mære erfüere* «він не звертався до закону божого». Отже, шляхетній людині хоч і бракує духовності, проте вона прагне прийняти боже творіння.

Емоція **гніву** відповідає поведінці підлітка а) мовленнєвій: *Der recke sprach in zorne: ich will niht gisel wesen / des enmuote niemen, der wêllê genesen* (Bartsch, ed., 1867, 133/1–2), б) соціальній: *Îlen sie begunden, daz sie niht wurden vlorn; / wan sie muosten fûrhten des jungen Hagenen zorn* (Bartsch, ed., 1867, 137/1–2), рисам дорослої людини: *die bilgerîne muosten sorgen umbe ir lip, / ob ir wurde innen der ûz Îrrîche, / daz er sie alle slüege* (Bartsch, ed., 1867, 139/2–4), *Dô sprach ze Hartmuote die ûbele Gêrlint* (Bartsch, ed., 1867, 993/1), реакції можновладця а) на читання вголос листа: *Dô einer, der daz kunde, die brîevê gelas, / der künic in ûbele gunde* (Bartsch, ed., 1867, 607/1–2), б) на відмову віддати заміж дочку: *Hetele bat in lâzen, er wurde iht um sîn kint. / do enbôt er dem künige zornlîchen siht* (Bartsch, ed., 1867, 632/1–2), в) на непрошених озброєних гостей: *Hetele grimmes muotes selbe wâfen truoc* (Bartsch, ed., 1867, 645/1), прізвиську ірландського короля: *Swâ er kom ze strîte, er was ein ritter guot. / den hôchverten helden swachet' er den muot / mit sîner vorgetæne, nâhen unde verre, / er Vâlant aller künige: daz mohte sînen vînden wol gewerren* (Bartsch, ed., 1867, 196), власному імені норманського королевича: *daz muote Hartmuoten harte sêre* (Bartsch, ed., 1867, 623/4), перешкоді на шляху задоволення важливої для суб'єкта духовної потреби – кохання: *durch sîne grôze zûhte behaget' er wol in beiden* (Bartsch, ed., 1867, 655/3).

Емоцію **інтересу** виражають за допомогою дієслів мовлення та питань: *Er begunde frâgen, ê er zem stade gie: / «sît ir, kint, getoufet, was tuot ir danne hie?»* (Bartsch, ed., 1867, 113/1–2). Графа сальмейського цікавить, що роблять християни на безлюдному острові. Риторичне питання *was tuot ir danne hie?* модифікує (підсилює) емоцію інтересу та «зумовлює високий ступінь емотивності поетичного тексту» (Шилова, 2017, с. 8).

Невизначені емоції формують через негатори, наприклад: *(her künic, mîniu mære merket âne haz)* (Bartsch, ed., 1867, 30/2), *Des wirtes ungelücke nâhen dô began* (Bartsch, ed., 1867, 54/1), *alles unmuotês was ir herze vol* (Bartsch, ed., 1867, 76/2), *jâ mag ich hie niht belîben eine.*» (Bartsch, ed., 1867, 78/4), «*unschûldic ich des bin / daz siem iu getâten*» (Bartsch, ed., 1867, 131/1–2), *jâ was ez ir niht leit* (Bartsch, ed., 1867, 185/2), *bote du vil hêr, / lâ dich des niht verdriezen*» (Bartsch, ed., 1867, 1173/1–2), *si ist in niht ungenædic* (Bartsch,

ed., 1867, 1647/2) тощо, які згрупуємо за морфологічною та лексичною ознаками. Морфологічна група представлена іменниковим та прикметниковим префіксами *un-*, лексична – приєдником *âne* та часткою *niht*.

У наведених прикладах заперечують: ненависть *haz*, щастя *gelücke*, душу *muotês*, самотність *belîben eine*, провину *schûldic*, сум *leit*, гнів *verdriezen*, немилість *niht ungenædic*. Антонімічне співвіднесення *ненависті* або *гніву* з *любов'ю*, *щастя* з *бідюю*, *душі* з *тілом*, *самотності* з *товариством*, *провини* (гріховності) з *праведністю*, *смутку* з *радістю*, *немилості* з *ласкою* змінює кардинально семантику вихідної лексеми / твірної основи, тоді як новотвори *âne haz*, *ungelücke*, *unmuotês*, *niht belîben eine*, *unschûldic*, *niht leit*, *niht verdriezen*, *niht ungenædic* репрезентують **нестачу** ненависті, щастя, душі, інших людей, праведності, суму, гніву, немилості. Звідси випливає, що невизначені емоції мають відкриту семантику, обсяг якої обмежує та чи та ситуація. Сюди слід додати й поєднання емоційного заклику до битви та функцій воїнів: «*Nu wâfent iuch*», *sprach Gêrlint*. «*bî dem sune mîn / houwet ûz den helmen den heizen fiures schîn. / ir sult bî dem recken hiute wesen nâhen. / jâ sult ir die geste mit den tiefen wunden wol enphâhen*.» (Bartsch, ed., 1867, 1388). Змальовану картину можна співвіднести як з емоцією **страху** матері за життя єдиного сина, так і за власне життя чи буття країни, або з емоціями **злості**, **гніву**, **ненависті**, **помсти**, які переживає королева в критичній ситуації. Отже, ані лінгвістичний, ані стилістичний контексти не дають повною мірою реконструювати феномен. Тому логічним є залучення прагматичного контексту, «що служить для виявлення змісту висловлювання в мовленні, створюється сукупністю підпорядкованих йому контекстів: лінгвістичним, стилістичним, паралінгвістичним, ситуативним, культурним, психологічним» (Приходько, 2001, с. 245). Однак це вже інша проблема, яка може бути перспективою подальшого дослідження.

Висновок. Таким чином, медіальна людина розпізнає, переживає, називає, описує, виражає, структурує, градує, оцінює, характеризує, зіставляє, моделює емоції. Спектр лексичних засобів обмежений: від слова до власної назви, прізвиська, словосполучення. Іменники вживають в однині та множині, з артиклем (означеним, неозначеним) і без, називному, родовому, давальному й знахідному відмінках, синонімічно й автономно, пишуть з маленької літери, власні назви відмінюють у називному й знахідному відмінках, організують стилістично на фонетичному рівні – алітерація, пишуть з великої літери, прізвиська сформовано на основі міфонімів та за релігійними уявленнями, символізують фізичну силу, здатну побороти будь-якого дикого звіра, будь-якого богатиря та жорстокість, гнів, зло, являють собою словосполучення з трьома елементами – власна назва + прикметник + іменник у множині, вживаються в називному відмінку, специфікою словосполучень, що позначають емоції людини, є кількість їх компонентів: від мінімальних двох (емоції щастя, радості, образи, горя, задоволеності, гордості, подиву, любові, сором'язливості, гніву, душевний біль, невизначені емоції) до максимальних шести (емоція радості + сукупність усіх почуттів).

Перспективи подальших розвідок. До зазначених вище перспектив додаємо функціонування емоцій, вербалізацію семантики емоцій на фонетичному та граматичному рівнях, зіставний аналіз емоціології героїчного епосу «Пісні про Нібелунгів» та «Кудруни».

Бібліографічний список

Безугла, Л. Р. та Романченко, І. О., 2013. *Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі*. Харків : Лисенко І. Б.

- Белєхова, Л. І., 2002. *Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект*. Доктор наук. Автореф. Київський національний лінгвістичний університет.
- Войтко, В. І., ред. 1982. *Психологічний словник*. Київ : Вища школа.
- Гамзюк, М. В., 2000. *Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць: (На матеріалі німецької мови)*. Київ : Київський національний лінгвістичний університет.
- Жирмунский, В. М., 1956. *История немецкого языка*. 4-е изд. Москва : Издательство литературы на иностранных языках.
- Зуев, Ю. И. и Широканов, Д. И., 1988. Генезис логических форм «единичное – общее» и процедура обобщения. В : Д. И. Широканов, ред. 1988. *Принципы единства и развития в научном познании*. Минск : Наука і тэхніка, с. 27–51.
- Колосніченко, М. В. та Процик, К. Л., 2011. *Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу*. Київ : КНУТД.
- Кузнєцова, Д., 2012. Емотивний діапазон номінацій лицевих експресій (на матеріалі англійської мови). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика*, 16. с. 71–75.
- Приходько, Г. І., 2001. *Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові*. Запоріжжя : ЗДУ.
- Романова, Н. В., 2013. *Історія емотивної лексики німецької мови VIII – початку XXI століть*. Київ : Видавничий центр КНЛУ.
- Романова, Н. В., 2017. *Поетичні погляди давніх германців на світ та емоції: семантико-етимологічне дослідження*. Херсон : Айлант.
- Романова, Н. В., 2019. *Емоції в німецькомовних біблійських текстах Ветхого Завета*. Херсон : Айлант.
- Романова, Н. В., 2019а. Репрезентація емоцій в текстах «Младшей Эдды». *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія*, 21. с. 157–165.
- Таранець, В. Г., 2008. Германська давнина в текстах «Старшої Едди» (історико-етимологічний аналіз). В : Таранець, В. Г., 2008. *Діахронія мови*. Одеса : Друкарський дім, с. 191–200.
- Тресиддер, Дж., 2001. *Словарь символов*. перекл. с англ. С. Палько. Москва : ФАИР-ПРЕСС.
- Шаховский, В. И., 2008. *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка*. 2-е изд. Москва : Издательство ЛКИ.
- Шилова, К. О., 2017. *Риторичні питання в американському віршованому мовленні (лінгвопрагматичний аспект)*. Кандидат наук. Автореф. Херсонський державний університет.
- Школярєнко, В. І., 2008. *Становлення фразеологічної картини світу німецької мови (на матеріалі писемних пам'яток VIII–XVII століть)*. Суми : СумДПУ.
- Bartsch, K., ed., 1867. *Kudrun*. Leipzig : F. A. Brockhaus.

References

- Bartsch, K., ed., 1867. *Kudrun*. Leipzig : F. A. Brockhaus. (in German).
- Belekhova, L. I., 2002. *Obraznyi prostir amerykanskoj poezii : lnhvokohnityvnyi aspekt [Image Space of American Poetry : Cognitive Perspective]*. Abstract of the D.Sc. Dissertation. Kyiv National Linguistic University. (in Ukraine).

- Bezuhla, L. R. and Romanchenko, I. O., 2013. *Linhvoprahmatyka dyskryminatsii u publitsystychnomu dyskursi [Linguistic Pragmatic in Newspaper Discourse]*. Kharkiv : FOP Lysenko I.B. (in Ukraine).
- Hamzyuk, M. V., 2000. *Emotyvnyi komponent znachennia u protsesi stvorennia frazeolohichnykh odynyts : (Na materiali nimetskoï movy). [A component of emotive by building of the phraseological units : (Based on the German language)]*. Kyiv : Vydavnychiy tsentr KDLU. (in Ukraine).
- Kolosnichenko, M. V., and Protsyk, K. L., 2011. *Moda i odiah. Osnovy proektuvannia ta vyrobnytstva odiahu [Fashion and clothes. Fundamentals of clothing and production]*. Kyiv : KNUTD. (in Ukraine).
- Kuznetsova, D., 2012. Emotyvnyi diapazon nominatsii lytsevykh ekspresii (na materialy anhlomovnoho khudozhnoho dyskursu) [Emotional range of nominations of facial expressions (on the material of English-language artistic discourse)]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Linguistics*, 16, pp. 71–75. (in Ukraine).
- Prykhodko, H. I., 2001. *Sposoby vyrazhennia otsinky v suchasni anhliiskii movi [Ways of expressing of valuing in modern English]*. Zaporizhzhia : ZDU. (in Ukraine).
- Romanova, N. V., 2013. *Istoriia emotyvnoi leksyky nimetskoï movy VIII – pochatku XXI stolit [History of emotive vocabulary of German language of VIIIth – beginning of XXIth centuries]*. Kyiv : Vydavnychiy tsentr KDLU. (in Ukraine).
- Romanova, N. V., 2017. *Poetychni pohliady davnikh hermantsiv na svit ta emotsii : semantiko-etymolohichne doslidzhennia [Poetic views of ancient Germans on the world and emotions : semantic and etymological research]*. Kherson : Aylant. (in Ukraine).
- Romanova, N. V., 2019. *Emotsii v nemetskoyazychnykh bibleyskikh tekstakh Vetkhogo Zaveta [Emotions in German-language biblical texts of the Old Testament]*. Kherson : Aylant. (in Russian).
- Romanova, N., 2019a. Representation of emotions in the texts of «Younger Edda» [Reprezentatsiia emotsii v tekstakh «Mladshei Eddy»]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii : Filolohiia*, 21, pp. 157–165. DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-21-157-165 (in Ukraine).
- Shakhovskii, V. I., 2008. *Kategorizatsiya emotsiy v leksiko-semanticheskoy sisteme yazyka [Categorization of emotions in the lexical-semantics linguistic system]*. 2nd ed. Moskva : Izdatelstvo LKI. (in Russian).
- Shkoliarenko, V. I., 2008. *Stanovlennia frazeolohichnoi kartyny svitu nimetskoï movy (na materialy pysemnykh pamiatok VIII–XVII stolit). [Formation of Phraseological world representation of German language (A Study of Written Texts of 8th–17th centuries)]*. Sumy : SumDPU. (in Ukraine).
- Shylova, K. O., 2017. *Rytorychni pytannia v amerykanskomu virshovanomu movlenni (linhvoprahmatychnyi aspekt) [Rhetorical Questions in American Poetic Speech (Linguopragmatic aspect)]*. Abstract of Ph.D. dissertation. Kherson State University. (in Ukraine).
- Taranets, V. H., 2008. Hermanska davnyna v tekstakh «Starshoi Eddy» (istoryko-etymolohichniy analiz) [Germanic antiquity in the texts «Older Edda» (historical and etymological analysis)]. In : Taranets, V. H., 2008. *Diakhroniia movy [Diachrony in Language]*. Odesa : Drukarskyi dim, pp. 191–200. (in Ukraine).
- Tresidder, Dzh., 2001. *Slovar simvolov [Dictionary of Symbols]*. Translated from English by S. Palko. Moskva : FAIR-PRESS. (in Russian).

Voitko, V. I., ed. 1982. *Psykhologichnyi slovnyk [Psychological dictionary]*. Kyiv : Vyscha shkola. (in Ukraine).

Zhirmunskiy, V. M., 1956. *Istoriya nemetskogo yazyka [History of German language]*. 4 ed. Moskva : Izdatelstvo literatury na inostrannykh yazykakh. (in Russian).

Zuev, Iu. I. and Shirokanov, D. I., 1988. Genesis logicheskikh form «edinichnoe – obshchee» i protsedura obobshcheniya [Genesis of logical forms «individuel – general» and the procedure of communication]. In : D. I. Shirokanov, ed. 1988. *Printsipy edinstva i razvitiya v nauchnom poznanii [The principles of unity and development in scientific knowledge]*. Minsk : Navuka i tekhnika, pp. 27–51. (in Russian).

Стаття надійшла до редакції 16.10.2020.

N. Romanova

**LEXICAL MEANS OF REALIZATION OF EMOTIONS OF MEDIAL MAN
(CASE STUDY OF THE EPIC POEM «KUDRUN»)**

The article deals with the peculiarities of objectification of the emotions of a medial man in the German heroic epos. The medial man is known to have focused on dual reality, including objective and imaginary. Objective reality includes feudalism, serfdom, colonial policy, internecine wars, the dominance of the church, the struggle between the papacy and the empire, the Crusades in the Middle East, the forcible Christianization of Slavic tribes, social differentiation of the people in the rich and poor, the establishment of towns, the organization of external trade, weak domestic and external policy, etc., the imaginary reality receives a mythopoetic interpretation. Comparing himself with both worlds, a man measures them through his body, activity, space, physical strength, operating on the mythological-religious type of consciousness. Against this background, human emotions are the result of a combination of sociological, religious, economic, political, psychological and cultural factors. The mechanism of their transition is metaphor and metonymy. Three categories of emotions were identified: negative, positive, indefinite. Negative emotions are identical to grief, resentment, hostility, emotional pain, emotional suffering, fear, doubt, anger, positive emotions are equivalent to joy, happiness, satisfaction, pride, affection, surprise, gratitude, love, interest, indefinite emotions are presented through negators, deny hatred, happiness, soul, loneliness, guilt, sadness, anger, disfavor. The activators of these emotions are evolution and attribution. The intensity of emotions is determined by the specifics of upbringing, origin, age, gender, individual psychological properties of the individual (type of temperament), subject / communicative situation. It was found that the lexical means of realization of the lion's share of emotions appeal to the word, proper name, nickname, and phrase. The emotion of interest can be expressed by an interrogative sentence with or without a question word. On a lexical and grammatical basis, a word is relevant to a noun, adjective, adverb, verb, exclamation, on the structure – these are root and derivative elements. It has been found that the names of emotions of happiness, joy, resentment, grief, contentment, pride, surprise, love, shyness, anger, heartache and indefinite emotions are binary phrases, emotions of cruelty, anger, evil – ternary, respectively.

Key words: *emotion, variant of emotion, emotional experience, mechanism, lexical means, word, phrase.*